

**SPECIFIČNOST PRISTUPA OVISNIKU
S DUALNOM DIJAGNOZOM S
POSEBNIM OSVRTOM NA
KONZUMACIJU KANABISA I NOVIH
DROGA**

Ivan Čelić

**Zavod za dualne poremećaje
Klinika za psihijatriju Vrapče**

Dualni poremećaji

- 80-godine prošlog stoljeća – dualna dijagnoza
- EMCDDA: privremena koegzistencija dva ili više psihijatrijskih poremećaja definiranih po MKB, od kojih je jedan problematično uzimanje psihoaktivnih tvari
- WHO: supostojanje poremećaja uzimanja psihoaktivnih tvari i drugog psihijatrijskog poremećaja kod istog pojedinca (2010)
- WPA: posebna Sekcija udruženja za dualne poremećaje/patologiju (2014)

Evropski trendovi

- Kanabis i stimulativne droge bilježe uzlazni trend
- Čistoća i potentnost nezakonitih tvari visoka ili u porastu
- Istovremena uporaba više vrsta droga postaje uobičajeni obrazac ponašanja
- Proizvodnja kanabisa i sintetskih droga uglavnom u Europi

Ponovni porast uporabe MDMA

- Visokodozirani prahovi, kristali, tablete u različitim bojama i oblicima
- Svjesno razrađena strategija
- Posvijestiti zdravstvene rizike
- Kokain (zapadna i južna Europa)
- Amfetamini (sjeverna i istočna Europa)
- Intravenska uporaba stimulansa

Kanabis – ključni izazov

- Povećana uporaba kanabisa
- Pitanje medicinskog kanabisa
- Najveći udio u vrijednosti nezakonitog europskog tržišta droga
- Glavni generator prihoda za organizirani kriminal
- Kanabis se puši zajedno s duhanom, važna sinergija politike
- Oko $\frac{3}{4}$ svih kažnjivih djela povezanih s drogama spada na kanabis

Sintetski kanabinoidi

- Čine preko 60% zaplijenjenih novih psihoaktivnih tvari
- Od 98 novih tvari u 2015.g., 24 su sintetski kanabinoidi
- Značajno toksičniji, prijavljena masovna trovanja i smrtni slučajevi

Financijska vrijednost tržišta droga

- Vrijednost maloprodajnog tržišta ilegalnih droga – 24.3 milijarde eura (2013)
- Kanabis – 9.3 milijarde eura (38% tržišta)
- Heroin (28%), kokain (24%)
- Amfetamini (8%), MDMA (3%)

Tržište droga

- Površinska internetska mreža – maloprodaja nekontroliranih kemijskih prekursora
- Duboka internetska mreža – darknet ili kripto tržišta poput AlphaBay ili Silk Road
- Usluga anonimizacije (Tor – Onion Router) kojom se prikriva adresa internet protokola (IP)

Raznolikost tržišta

- Sintetski kanabinoidi: „zakonite” zamjene za kanabis, egzotične mirisne mješavine koje nisu namijenjene prehrani ljudi
- Sintetski katinoni: „zakonite” zamjene za stimulanse (MDMA, kokain, amfetamini)
- Nezakoniti benzodiazepini

Dualni poremećaji

- nedovoljno konceptualiziran pojam
- vezan uz problematiku dijagnostike psihičkih poremećaja
- Trenutno nema dijagnostičkih kriterija za dualne poremećaje, no zbog visoke prevalencije ovog komorbiditeta jača svijest da će biti nužno razviti i pridodati u DSM i ovaj nozološki entitet

Sve veći predmet interesa, jer:

- znatno ozbiljniji klinički problem
- znatno ozbiljniji socijalni problem
- dovodi do češćeg i većeg korištenja zdravstvenog sustava
- skuplji
- slabiji ishod
- vrlo česta pojavnost
- iziskuje planiranje
- manjkava istraživanja dualnih poremećaja u djece i adolescenata
- zahtijeva ranu intervenciju/prevenciju

Pravilo, a ne iznimka!

- Prema epidemiološkim studijama, približno 50% osoba s dijagnozom teške duševne bolesti također zadovoljava “lifetime” kriterije za dijagnozu zlorabe psihoaktivnih tvari (*Drake, 1995*)

Kliničke implikacije

- nestabilna bolest
- psihoaktivne tvari uzrokuju egzacerbaciju psihičkih poremećaja
- psihoaktivne tvari uzrokuju psihički poremećaj
- nestabilne socijalne okolnosti
- komplicirano liječenje
- slaba suradljivost
- interakcija s lijekovima
- može biti neprepoznata/dijagnostika?

Postotak pacijenata s primarnom dijagnozom konzumacije psihoaktivnih tvari koji imaju koegzistirajući psihički poremećaj

- **32%** - *afektivni poremećaji*
- **24%** - *anksiozni poremećaji*
- **46%** - *osoba ženskog spola s afektivnim ili anksioznim poremećajem*

Postotak pacijenata s primarnim psihičkim poremećajem koji imaju koegzistirajuću konzumaciju psihoaktivnih tvari

- *disocijalni poremećaj osobnosti – 84%*
- *bipolarni afektivni poremećaj – 61%*
- *shizofrenija – 47%*

- 60% hospitaliziranih pacijenta muškog spola i
- 40% hospitaliziranih pacijenata ženskog spola ima dijagnozu zlorabe ili ovisnosti o alkoholu.

Teorije o istodobnoj perzistenciji dvaju psihičkih poremećaja

- jedan poremećaj uzrokuje drugi
 - direktno
 - indirektno
- zajednički rizični faktor (faktori) povećavaju vulnerabilnost za oba poremećaja i uzrokuju njihovu kliničku ekspresiju

Psihički poremećaji uzrokuju konzumaciju psihoaktivnih tvari

- teorija «self medikacije» - pacijenti sa psihičkim poremećajem mogu konzumirati psihoaktivne tvari kako bi umanjili simptome bolesti (najčešće negativne, deficitarne, disforiju, depresiju) ili neželjena djelovanja medikamenata (EPS simptomi)
- «upamćivanje» djelotvornosti lijeka, ponovno traženje efekta
- socijalne posljedice psihičkog poremećaja mogu voditi u marginalizaciju i kontakt sa psihoaktivnim tvarima

Konzumacija psihoaktivnih tvari uzrokuje psihički poremećaj

- «**drug psychosis**» - psihoaktivne tvari mogu uzrokovati simptome psihoze i ostalih poremećaja putem raznih neurobiologijskih mehanizama
- «**indukcija shizofrenije**» - kao *trigger* za pojavu psihičkih bolesti kod vulnerabilnih ljudi
- marginalizacija i slabija životna pozicija uzrokovana upotrebom psihoaktivnih tvari može uzrokovati pogoršanje psihičkog statusa osobe

Uzajamni odnos konzumacije psihaaktivnih tvari (zlorababa/ovisnost) i psihičkog poremećaja

- maskira, imitira, uzrokuje egzacerbaciju
- intoksikacija i sustezanje od psihoaktivnih tvari mogu imitirati kliničke slike raznih psihičkih poremećaja
- psihoaktivne tvari mogu pojačati neželjene efekte psihotropne medikacije
- psihoaktivne tvari mogu umanjiti djelotvornost (efikasnost) psihotropne medikacije

Načela dobre organizacije

- Konzumacija psihoaktivnih tvari i psihički poremećaji jesu kronični poremećaji s remisijama i recidivima
- zahtijevaju dugotrajne (najčešće cijeli život) tretmane
- tretman samo jednog poremećaja vodi u recidiv drugog
- tretman mora biti integrativan, potpun, specifičan u odnosu na fazu bolesti, asertivan, dugotrajan

Kanabis i duševno zdravlje

- Kanabis je jedna od psihoaktivnih tvari s najvećim psihopatogenim učinkom
- Uz osjećaj relaksacije može biti povezan s: delirantnim stanjima, psihotičnim dekompenzacijama, anksioznim poremećajima, depersonalizacijskim fenomenima, depresijom i suicidom, amotivacijskim sindromom te impulzivnim i violentnim ponašanjem
- 1 od 10 konzumenata kanabisa tijekom života ima iskustvo kanabis psihoze

Kanabis – uzročna veza za razvoj shizofrenije?

- Upotreba kanabisa nije uzročno povezana s incidencijom shizofrenije. Ona može biti precipitirajući faktor za razvoj shizofrenije kod vulnerabilne populacije (*Degenhardt et al. Drug and Alcohol Dependence 2003*)
- Kanabis uvijek dovodi do egzacerbacije psihotičnih simptoma kod pacijenata koji već imaju psihotični poremećaj

Kazneni zakon – čl. 69. st. 1.

- Obvezno liječenje od ovisnosti: sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti sud će izreći počinitelju koji je kazneno djelo počinio pod odlučujućim djelovanjem ovisnosti o alkoholu, drogi ili druge vrste ovisnosti ako postoji opasnost da će zbog te ovisnosti u budućnosti počiniti teže kazneno djelo.

Prekršajni zakon – čl. 53. st. 1.

- Zaštitnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti u trajanju od jednog mjeseca do jedne godine sud može izreći okrivljeniku koji je prekršaj počinio pod odlučujućim djelovanjem ovisnosti o alkoholu, drogi ili druge vrste ovisnosti ako postoji opasnost da će zbog te ovisnosti u budućnosti počiniti prekršaj.

Prijedlog Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji

- Zaštitna mjera obveznog liječenja od ovisnosti može se izreći počinitelju nasilja u obitelji koji je nasilje počinio pod djelovanjem ovisnosti o alkoholu, drogi ili drugoj vrsti ovisnosti, ako postoji opasnost da će zbog te ovisnosti ponoviti nasilje u obitelji. (čl. 18. st. 1.)

Uvođenje alternativnih mjera

- za ovisnike o drogi, alkoholu i kocki kojima je kazna zatvora do šest godina da tu kaznu mogu odraditi u terapijskoj zajednici
- kaznena djela posljedica su njihove ovisnosti - da nisu postali ovisnici najvjerojatnije nikada ne bi postali počinitelji kaznenih djela
- zatvor i kaznionica nisu okruženje u kojima mogu riješiti svoj problem ovisnosti
- zajednički cilj: da se ovisnici-počinitelji kaznenih djela više nikada ne pojavljuju u sustavu kao počinitelji novih kaznenih djela

WHICH CAME FIRST IS DIFFERENT FOR EVERYONE.

ADDICTION

ANXIETY DISORDER

But treating them at the same time is key
to your successful recovery.

Hvala na pozornosti!